

*Б.І. Шуневич, д-р пед. наук., професор
(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)*

ІНТЕГРОВАНА СХЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ МОДЕЛЕЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті описано п'ять класифікацій моделей дистанційного навчання (ДН) науковців Австралії, Індії, США і Російської Федерації, а саме: Дж. Тейлора; С. Манджуліки і В. Редді; Р. Тьонінга і І. Сейнена; С. Полат; О. Андрєєва і В. Солдаткіна.

На основі описаних вище класифікацій, різних підходів і рівнів поділу цих моделей запропоновано інтегровану схему класифікацій моделей дистанційного навчання, якою можна представити модель організації ДН будь-якого навчального закладу.

Ключові слова: інтегрована схема, класифікація моделей дистанційного навчання, електронне дистанційне навчання.

Дослідження наукової літератури показало, що класифікації моделей дистанційного навчання (ДН) приділили увагу чимало авторів. Зокрема, професор Дж. Тейлор [1] у доповіді на 20-й Світовій конференції з відкритого і дистанційного навчання говорив про п'ять моделей ДН, залежно від видів використовуваних засобів інформації, а саме: *кореспондентська, мультимедійна, теленавчальна, гнучка навчальна, інтелектуальна гнучка навчальна моделі*.

Інші науковці дистанційним вважають тільки навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, тобто електронне дистанційне навчання або віртуальне, діалогове навчання. На думку С. Манджуліки і В. Редді [2], існує три основні моделі навчальних закладів, які пропонують ЕДН: *віртуальне навчання у традиційному університеті/коледжі, віртуальне навчання в гібридному університеті, віртуальна модель університету* державної власності. Далі автори пропонують поділяти ці три моделі ВНЗ таким чином: модель у вигляді консорціуму, що видає своїм випускникам сертифікати (Consortium Certification Model), модель консорціуму, який обслуговує і служить провайдером при навчанні (Consortium Service – Provider Model), прибуткова модель (For Profit Model), корпоративна секторна модель (Corporate Sector Model), модель консорціум – промислове підприємство – університет (Глобальна багатонаціональна модель) – Industry – University – Consortium model (Global Multinational Model).

Професор С. Полат [3] вважає, що „існуюча в даний час у світовій практиці мережа відкритого заочного і дистанційного навчання базується на шести відомих моделях”, при яких використовуються різні традиційні засоби і засоби нових інформаційних технологій: телебачення, відеозаписи, друковані посібники, комп'ютерні телекомунікації, а саме: навчання подібне до екстернату, університетське навчання (на базі одного університету), співпраця кількох навчальних закладів у підготовці програм заочного/дистанційного навчання дає можливість зробити їх професійно якісними і дешевшими, навчання в спеціалізованих освітніх установах, автономні навчальні системи, неформальне, інтегроване дистанційне навчання на основі мультимедійних програм. Це також програми самоосвіти. Вони спрямовані на навчання дорослої аудиторії, людей, які із якихось причин не змогли закінчити шкільну освіту, наприклад, Британська програма грамотності, або спеціально націлені на профілактичні програми здоров'я.

Ще одну класифікацію моделей запропоновано Р. Тьонінгом і І. Сейненом [4]. На підставі вивчення варіантів зарубіжних освітніх установ, що використовують технології ДН, автори виділяють три моделі ДН, а саме: консультативна модель, модель кореспонденції (переписування), модель регульованого самонавчання.

Професори О. Андрєєв і В. Солдаткін [5] виділяють п'ять моделей організації навчального процесу на основі класифікації моделей за видами представлення і засобів доставлення навчальних матеріалів, а саме: модель „кейс”-технології ДН, модель кореспондентського навчання, радіотелевізійна модель навчання, модель мережевого навчання. Ця модель базується на використанні мережі Інтернет, модель, при якій використовуються портативні комп'ютери.

Мета статті – запропонувати інтегровану схему класифікацій моделей дистанційного навчання на основі описаних вище класифікацій, різних підходів і рівнів поділу цих моделей.

Як видно із описаних класифікацій моделей ДН, у всіх п'ятьох випадках використано різні підходи до поділу моделей. У класифікації С. Манджуліки і В. Редді моделі ДН розглядаються тільки (за ознакою, атрибутом) на рівні вищих навчальних закладів, включно з корпоративними, їх об'єднань (консорціумів) з іншими університетами, підприємствами та ін.; проф. Є. Полат – на рівні ВНЗ, а також середньої школи і навіть самоосвіти. Крім цього, перша модель розглядається на рівні форм навчання, а шоста – на рівні видів навчальних матеріалів; професор Дж. Тейлор – на рівні видів навчальних матеріалів, які використовуються під час ДН, а також на рівні видів зв'язку між студентом і викладачем; Р. Тьюнінга і І. Сейнен – на рівні взаємодії студента з викладачем і навчальним матеріалом; професори Андреев О. і Солдаткін В. – за видами представлення і засобів доставки навчальних матеріалів, хоча п'ята модель їхньої класифікації виходить за межі рівня чотирьох попередніх моделей, тому що характеризується за рівнем виду обладнання, за допомогою якого воно реалізується (портативний комп'ютер). Отже, в описаних класифікаціях прослідковуються такі рівні: 1) вид організації, яка проводить дистанційне навчання (С. Манджуліка, В. Редді; Є. Полат); 2) за прибутковістю ВНЗ, яку можна отримати, використовуючи ДН (С. Манджуліка, В. Редді); 3) за видом обладнання, за допомогою якого реалізується ДН (О. Андреев, В. Солдаткін); 4) на рівні видів зв'язку між студентом і викладачем (Дж. Тейлор) і взаємодії студента з викладачем і навчальним матеріалом (Р. Тьюнінга, І. Сейнен); 5) вид навчального матеріалу і засіб передачі його студентам (Андреев О. і Солдаткін В.; Є. Полат; Дж. Тейлор). На нашу думку, при розробці класифікації моделей потрібно вказувати рівень, на якому проводиться класифікація і дотримуватися його.

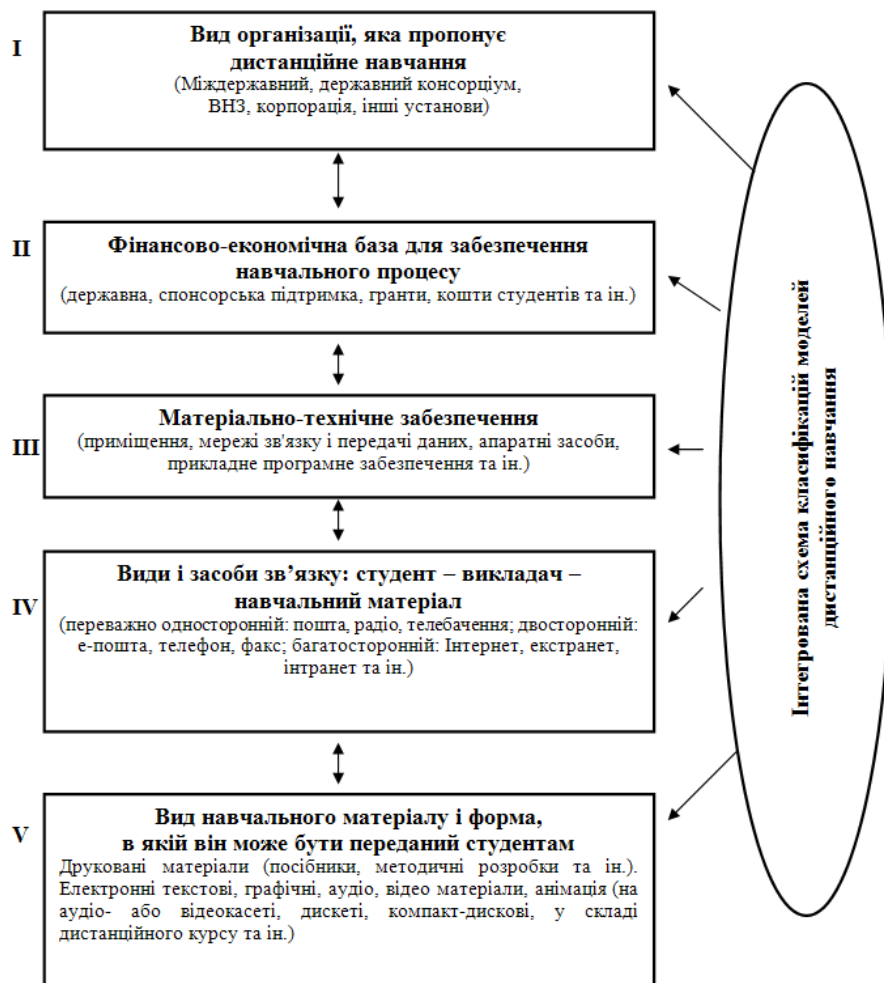

Рис. 1. Інтегрована схема класифікації моделей дистанційного навчання

Відповідно до цих п'яти рівнів нами створено інтегровану схему класифікацій моделей ДН (див. рис. 1). Ієрархію першого рівня цієї схеми показано окремо на рис. 2, структуру другого рівня на рис. 3.

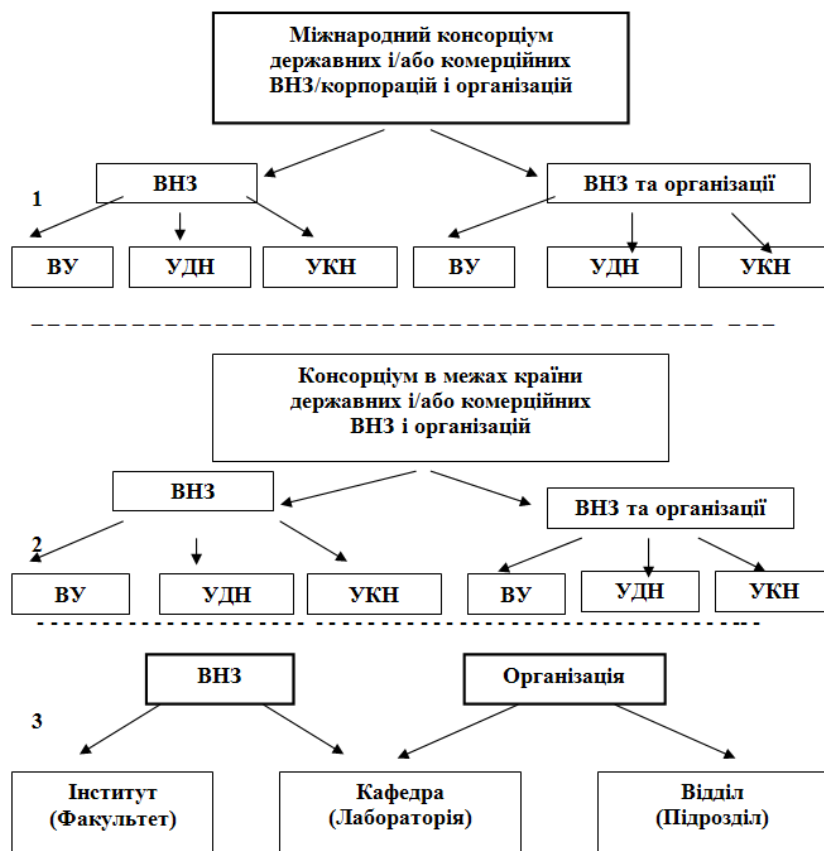

Рис. 2. Ієрархія першого рівня інтегрованої схеми класифікацій моделей дистанційного навчання

Примітка. 1 – міжнародний рівень, 2 – державний рівень, 3 – рівень ВНЗ/корпорації або іншої організації; ВУ – відкритий університет, УДН – університет дистанційного навчання, УКН – університет комбінованого навчання.

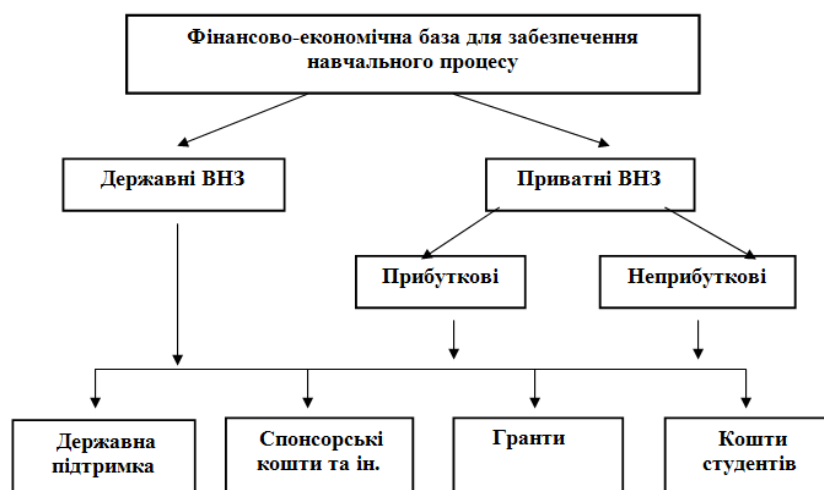

Рис. 3. Структура другого рівня інтегрованої схеми класифікацій моделей дистанційного навчання

Другий і третій рівні становлять основу інтегрованої схеми класифікацій моделей у вигляді фінансових можливостей навчального закладу, а також приміщень: реальних і віртуальних (студентське містечко, бібліотеки та ін.); мереж зв'язку з використанням наземних засобів оптоволоконного, кабельного й радіорелейного зв'язку; систем супутникового зв'язку, що включає багатоканальні й малоканалні наземні станції і супутники-ретранслятори на геостационарній орбіті.

Сюди належать виділені канали зв'язку, автоматичні комутовані телефонні мережі, а також супутникові, радіорелейні, оптоволоконні лінії зв'язку, радіоканали, комп'ютерні мережі: інтранет, екстранет, глобальна мережа Інтернет, апаратні засоби: геостационарній орбіті. Перш за все, сюди відносяться виділені канали зв'язку, автоматичні комутовані телефонні мережі, а також супутникові, радіорелейні, оптоволоконні лінії зв'язку, радіоканали та ін.; комп'ютерних мереж: інтранету, екстранету, глобальної мережі Інтернет, апаратних засобів: відеоконференційного обладнання, комп'ютерів (стаціонарних, портативних та ін.), (відео)магнітофонів, радіо, телевізорів, факсів, телефонів, модемів та ін., а також прикладного програмного забезпечення: віртуальних навчальних середовищ, пакетів офісних програм.

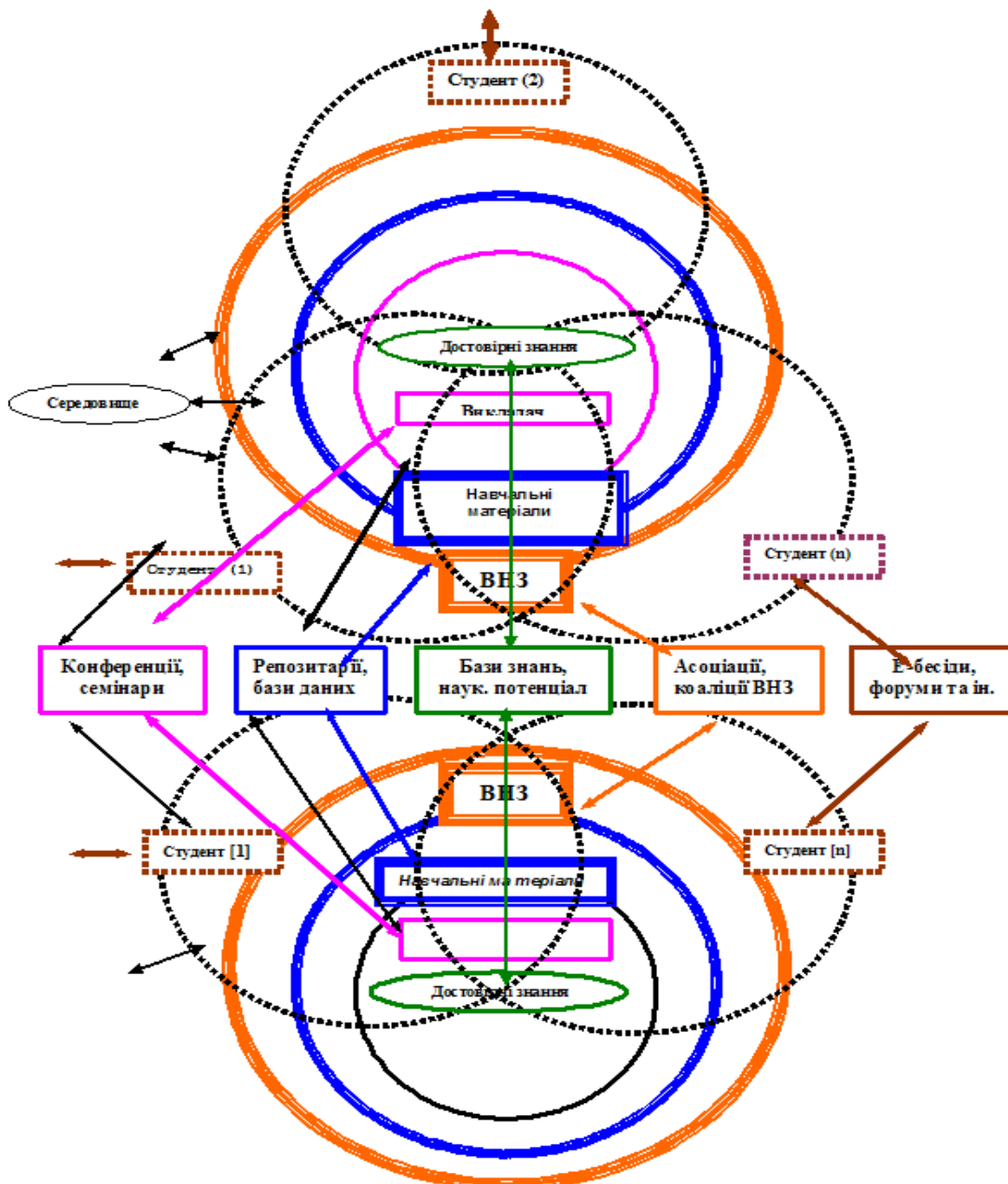

Рис. 4. Види взаємодій студент – викладач – навчальний матеріал

Види взаємозв'язків між викладачем, студентом і навчальними матеріалами і результати цієї взаємодії в межах навчального закладу показано на рис. 4, а види навчального матеріалу і форма, у якій він може бути переданий студентам – на рис. 1.

Якість навчального результату показано в центрі на рис. 4 на перетині навчальної взаємодії викладача, студента і навчального матеріалу на базі навчального закладу або закладів, яка в сукупності становить науковий потенціал, суму знань. При дистанційному навчанні дуже популярною є спільна організація навчального процесу кількома навчальними закладами у формі асоціацій, коаліцій, агенцій, що значно здешевлює вартість навчання і забезпечує потрібну якість знань.

Достовірним знанням є знання, яке було підтверджене документом (сертифікатом, дипломом та ін.) і має особливу соціальну цінність. Якісний стан рівнів узагальненої моделі дистанційного навчання, а отже, результати навчального процесу, залежать від середовища, в якому знаходиться ВНЗ, тобто соціально-економічного, політичного становища країни і конкретного навчального закладу, який організував дистанційне навчання. Від якості знань, отриманих у вищих навчальних закладах, в тому числі дистанційно, залежить те, яким науковим потенціалом, базою знань володіє та чи інша країна.

Усі розглянуті в нашому дослідженні моделі організації дистанційного навчання можна описати у вигляді інтегрованої схеми класифікації моделей дистанційного навчання, на основі якої можна представити модель організації ДН будь-якого навчального закладу, який впроваджує цю нову форму навчання, або створити свою модель, залежно від потреб та фінансових можливостей ВНЗ.

Список літератури:

1. **Taylor J.** Fifth Generation Distance Education [Електронний ресурс] // The Future of Learning – Learning for the Future: Shaping the Transition: Proceedings of the 20th World Conference on Open and Distance Learning, Duesseldorf, Germany, 5 April 2001. – 1 електронний опт. диск (CD-ROM): цв; 12 см. – Систем. вимоги: Windows 95/9/ME//NT4/2000/xp. Acrobat Reader. – Заголовок з титул. екрана.
2. **Manjulika S., Reddy V.** The Changing Context of Higher Education in the 21st Century / S. Manjulika, V. Reddy // Towards Virtualization: Open and Distance Learning. – New Delhi: Kogan Page, 2002. – P. 24.
3. **Полат Е.** Теория и практика дистанционного обучения / Е. Полат // Инфо. – 2001. – № 5. – С. 37-43.
4. **Tuninga R.S.J and Seinen I.B.J** The Supply and Demand of Distance Education in Russia / THE World Bank, Bureau Cross, 1995. – P. 110.
5. **Андреев А., Солдаткин В.** Дистанционное обучение: сущность, технология, организация. / А. Андреев, В. Солдаткин. – М.: Изд-во МЭСИ, 1999. – С. 154-158.
6. **Шуневич Б.** Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки. Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – С. 129-143.

ИНТЕГРИРОВАННАЯ СХЕМА КЛАССИФИКАЦИИ МОДЕЛЕЙ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

В статье описаны пять классификаций моделей дистанционного обучения (ДО) ученых Австралии, Индии, США и Российской Федерации, а именно: Дж. Тейлора; С. Манджулики и В. Редди; Р. Тьюнинга и И. Сэйнэна; Е. Полат; А. Андреева и В. Солдаткина.

На основе описанных классификаций, различных подходов и уровней разделения этих моделей предложено интегрированную схему классификаций моделей дистанционного обучения, которой можно представить модель организации ДО любого учебного заведения.

Ключевые слова: интегрированная схема, классификация моделей дистанционного обучения, электронное дистанционное обучение.

B. Shunevych

INTEGRATED SCHEME OF DISTANCE LEARNING MODELS CLASSIFICATION

The article deals with five distance learning (DL) model classifications by scientists from Australia, India, the USA and the Russian Federation, namely: J. Taylor; S. Mandzhulika and W. Reddy; R. Tyuning and I. Seynen; E. Polat; O. Andreev and V. Soldatkin.

On the basis of the above mentioned classifications, different approaches and the models differentiations, an integrated scheme of distance learning model classification, which can be used for representing model organization of distance learning for any higher school, is proposed.

Key words: integrated schema, distance learning model classification, e-distance learning.

